

SÜLI ATTILA

A 11. „VÖRÖSSIPKÁS” HONVÉDZÁSZLÓALJ 5. SZÁZADÁNAK PARANCSKÖNYVE

Orderly Book of the Fifth Company of the Eleventh ‘Red Hat’ Honvéd Battalion

This Hungarian-language source is the orderly book of the Fifth Company of the Kolozsvár-based Eleventh Honvéd Battalion, one of the most valiant units of the Transylvanian Army. More precisely: it is only a fragment of the orderly book, covering the period from 19 December 1848 to 31 December 1848. This period was a significant time in the battalion’s history. The source gives us an impression how discipline was restored following the demoralization caused by the retreat after surrendering Kolozsvár (Cluj, Romania). The reorganisation resulted in the victories at Csucs (Ciucea, Romania) on 18-19 December 1848, where a great part of the fighting was undertaken by the unit. Readers of the book are acquainted with the order and course of the roster and the training, and with the everyday life of the Honvéd soldiers.

The orderly book is kept in the National Archives of Hungary. It was acquired from the legacy of Miklós K. Papp (1837–1880), a historian, literary historian and newspaper editor in Kolozsvár. Call number of the document: R 306. Katonai iratok, 18. csomó, 12. tétel.

Keywords: 1848–49 Hungarian Revolution and War of Independence, theatre of war in Transylvania, Eleventh Honvéd Battalion, training, roster

Erdélyben az unió szentesítése után, 1848 június elejétől kezdődött meg az első négy önkéntes (honvéd) zászlóalj toborzása és szervezése. Az érdemi szervezőmunkát a Vay Miklós báró, királyi biztos felügyelete alá rendelt főkormánysezék végezte, amely fogadta az e célra magánszemélyek által felajánlott adományokat is. A hadügyminisztérium rendelete alapján az erdélyi főhadparancsnokság megadta a szükséges támogatást, amely ekkor még abban merült ki, hogy a hadfogadó helyekre magyarul beszélő tiszteket és altiszteket rendeltek ki. Július második felében a zászlóalj szervezését Dobay Károly ezredes, a 15. (2. székely) határőrezred parancsnoka vette át, aki augusztusban elkészítette a zászlóalj fegyver és felszerelési igényét. A honvédek számára szeptemberben 2000 db Augustin rendszerű gyutacsos puskát és 1000 katona számára egyenruházatot szolgáltattak ki a gyulafehérvári raktárból. Szintén szeptemberben pénzhiány miatt a négy zászlóalj összevonták, a dévai önkénteseket Kolozsvárra, míg a fogarasiakat Marosvásárhelyre rendelték. Október elején a General Commando beszüntette a toborzás támogatását, és megadta a további fegyver és felszerelés kiszolgáltatását. Október 18-án Puchner rendeletében egész Erdélyt ostromállapotba helyezte, és elrendelte a honvédzászlóalj lefegyverzését. A dévai honvédek a Bánságba vonultak vissza, a fogarasiakat a császári-királyi csapatok lefegyverezték. A kolozsvári és marosvásárhelyi zászlóalj azonban már felvették a harcot a császári csapatokkal, valamint a román felkelőkkel, és a későbbiek folyamán a szabadságharc legvitézebb alakulataivá váltak.

A kolozsvári székhelyű 11. honvédzászlóalj szervezése tehát júniustól indult meg, az alakulat szeptember végére érte el a rendszeresített létszámot. Tisztjei a sorkatonaságtól áthelyezett vagy nyugalmazott tisztek közül kerültek ki, állománya a visszaemlékezések

szerint elsősorban a kolozsvári református, katolikus és unitárius főiskolák ifjúságából, kevés számú kormányiszéki hivatalnokból és céhlegényből állt.

Az újonc alakulatot szeptember közepétől egyre gyakrabban vetették be a román mozgalmak ellenében. Október elején egy századát Bánffyhunyadra vezényelték, ez október 10-én tért vissza Kolozsvárra. Kolozs megye alsó kerületeibe szintén egy századot rendeltek ki Bánffy János báró, százados vezetésével a román felkelők megfékezésére. Szintén a mezőszéki román mozgalmak miatt Vay Miklós báró, királyi biztos a Szamosújváron állomásozó századot Désre rendelte (október 27.). Innentől kezdve a honvédek a helyi nemzetőrrel együtt állandó készenlétben álltak. Mivel a város vezetése a rendelkezésre álló erőket kevésnek találta a sikeres védelemhez, s november 9-én kapitulált Karl Urban alezredes csapatai előtt, a század visszatért Kolozsvárra.

Az október végén Nagyenyedre vezényelt 3 század honvéd a nagylaki és marosszentkirályi ütközetekben meghatározó szerepet játszott, azonban a székely tábor marosvásárhelyi veresége után (1848. november 5.) visszarendelték őket Kolozsvárra. Ezt az indokolta, hogy Urban császári soralakulatokkal és román felkelőkkel már Désen volt. A zászlóalj részt vett a város körüli szamosfalvi ütközetben (1848. november 16.), és komoly szerepe volt abban, hogy a nagyobb katasztrófát sikerült elkerülni. Kolozsvár feladása után (november 17.), az állandó visszavonulások következtében a zászlóalj fegyelme meglazult, ezért Bánffy János báró, őrnagy javasolta az alakulat feloszlását. S bár az események hatására az Országos Honvédelmi Bizottmány tervbe vette ezt, erre a lépésre mégsem került sor.

A zászlóalj ezután végigharcolta az erdélyi felszabadító hadjáratot. Egyik legnagyobb fegyverténye a piski ütközetben (1849. február 9.) való helytállása volt, amikor a hidat a többszörös túlerővel szemben keményen védelmezte. 1849 áprilisában részt vett József Bem altábornagy temeskői hadjáratában, majd a nyáron a dévai hadosztály kötelékében harcoltak. A legendás alakulat – feltehetőleg 1849 nyarán – elnyerte a „vörössipka” viselésének jogát. Parancsnokai Bánffy János báró, Inczedy Samu, gróf Bethlen Olivér és Csehi Szigeti Miklós voltak.¹

A fegyvert 1849. augusztus 18-án Dévánál tették le.

*

Az itt közölt kútfő, a 11. honvédzászlóalj 5. századának parancskönyve.² Pontosabban az 1848. november 19. és 1848. december 31. közötti időszakról szóló parancskönyvtöredék. Lelőhelye a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, jelzete: R 306 Katonai

¹ Az alakulat története nincs feldolgozva. A szervezését és a Kolozsvár feladásáig történt harcait ismerteti: Süli 2011. 111–145. o. A zászlóalj későbbi harcairól és tevékenységéről a legteljesebb képet adja Csehi Szigeti Miklósnak az 1868-ban, Kolozsváron, név nélkül megjelent visszaemlékezése. *Csehi Szigeti* 1868. 28–120. o. Lásd még: Szerény vázlata a Kolozsvárt 1848-dik évben alakult 11-dik honvédzászlóalj történetének *Wass János* zászlóaljbéli főhadnagytól. Brassó, 1872.; *Wass János*: Néhány szó az 1848-ban alakult volt XI. honvéd zászlóaljról. *Történeti Lapok*, szerk. K. Papp Miklós, III. (1876) 503–506., 524–527., 539–542., 555–559. o.; *Wass Pál*: Fegyver alatt. 1848-as honvédszázados naplója Bem erdélyi hadjáratáról. Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta *Csetri Elek*. Budapest, 1998.; Süli Attila: Adalékok a 11. (vörös sipkás) honvédzászlóalj történetéhez. In: *Acta Musei Militaris in Hungaria. A Hadtörténeti Múzeum Értesítője*, 13. Szerk. *Závodi Szilvia*. Budapest, 2012. 119–124. o. Bánffyról: *Bona* 2000. 229. o.; Inczedyről: *Bona* 2000. 401–402. o.; Bethlenről: *Bona* 2000. 248–249. o.; Csehi Szigeti Miklósról: *Bona* 2000. 660–661. o.

² A forrásra Hermann Róbert hívta fel a figyelmet, illetve annak másolatát ő bocsátotta a rendelkezésemre. Segítségéért itt szeretném köszönetemet nyilvánítani.

iratok, 18. csomó, 12. tétel. K. Papp Miklós (1837–1880) kolozsvári történész, irodalomtörténész és hírlapszerkesztő hagyatékából került az intézmény gyűjteményébe.

A parancskönyvben tárgyalt időszak a zászlóalj történetének meghatározó korszaka volt. A forrásból képet nyerhetünk arról, hogy a Kolozsvár feladását követő visszavonulás okozta demoralizáció után hogyan állították helyre a fegyelmet, megteremtve ezzel az 1848. december 18–19-én vívott csucsaik sikerét, amelyben az alakulatnak orosz-lánrésze volt. Megismerhetjük a szolgálatvezénylések és a kiképzések rendjét és lefolyását, valamint a honvédek mindennapjait.

A forrást a jelenlegi helyesírás és központosítás szabályai szerint, az eltérő alakok megtartásával rendeztem saját alá. A személyek életrajza adatainál – kivéve, ahol külön jelöltem – Bona Gábor idézett műveire támaszkodtam.

HONVÉD 11. ZÁSZLÓALJ SZÁZADOS ALSÓ SÁNDOR ÚR SZÁZADJA, 5^{IK} SZÁZAD.
PARANCSKÖNYV. KEZDETETT B[ÁNFFY]HUNYADON 1848⁸ NOV[EMBER] 19^{EN}

Tábori parancs. Bánffyhunyd, november 19. [1]848.

Átvettem ezredes g[róf] Mikes Kelemen³ úrtól a főparancsnokságot, arról a különböző osztályok parancsnokait azon meghagyással értesítem, hogy ezután hivatalos eljárásokban hozzám folyamodjanak. Ez alkalommal szükségesnek látom a következő rendeleteket szigorú megtartás végett oly bizalommal kiadni, hogy az illető parancsnokok a körülményekhez képest igyekezni fognak rendeletim végrehajtását egész erejükkel felügyelni és nekem minden alkalommal segédkezet nyújtani, rendeleteim a következők:

1^{OR} Mit miután tapasztaltam, hogy különböző seregek legénysége minden fenyegetődzések dacára és intéseimre nem engedelmeskednek, sőt meg nem szűnik a legvakmerőbb s rútabb tetteket elkövetni, ezennel az egész parancsnokságom alatti seregnél rögtön törvényt hirdetek. Statarium mindazok iránt, kik in facto delicti⁴ rablásban, gyújtogatáson, bujtogatáson, lázításon, egyáltalában személy- és vagyombántáson találtatnak, ezen rögtön törvény értelmiben felhatalmaztatnak az őrnagy urak, hogy az előbb elnevezett bűnök elkövetőjét azonnal lövessék agyon. Itten megemlítendő a hadi fegyelem szigorú megtartása, s amely szerént mindazok, kik az engedelmesség első fokát megbántják, agyonlövetendők. A táborban az első szükség a rend és nyugalom levén, ennél fogva minden lövöldözés kemény büntetés alatt tiltatik meg.

2^{OR} Minden rendeletem segédem Bauer Lajos⁵ úr által adatik ki, azoknak vételére a különböző osztályparancsnokok segédjei minden reggel jelenjenek meg, egyúttal meghagyom minden őrnagy úrnak, hogy magát azonnal felelőséggel lássa el.

3^{OR} A szabad közlekedés fenntartására őrnagy B. Baumgarten⁶ úr Bánffyhunyadon, őrnagy Vér Sándor⁷ úr Somlyón, őrnagy Riczkó⁸ úr Csucsán, viendik helyeket a nékiek kirendelt haderővel, őrnagy B. Baumgarten Kolozsvár felé állítván ki kisebb szakaszokat, amikor jónak látja egész erővel előnyomulni, az ottani ellenség nyugalmát megzavarni, de figyelmeztetik úgy előre intézkedni,

³ Gróf Mikes Kelemen (1820–1849) ezredes, a 15. (Mátyás) huszárezred parancsnoka.

⁴ Latin. Jelentése: tettenérés.

⁵ Bauer Lajos (1814–1865) százados, báró Baldacci Manó vezérőrnagy segédtsitzje. Később honvéd őrnagy és dési katonai parancsnok.

⁶ Baumgarten József (1811–1861) alezredes.

⁷ Weér Sándor ellenzéki politikus és a Doboka megyei lovas nemzetőrség parancsnoka volt. *Kádár József*: Belső-Szolnok és Doboka vármegye története. 1848–49. Dész, 1890. 28. o.

⁸ Riczkó Ignác (1815–1849) ezredes, az észak-erdélyi magyar csapatok dandárparancsnoka.

hogy magát visszavonhassa. Őrnagy Véér Sándor Zsibóig legyen fenntartandó, mely végre két háromfontos ágyút is magával viendő, melyeket Krasznán a két út összeolvadásánál felállítandó, az ágyú fődözésére a bihari 110 lovas fordítandó. Hivatalos jelentésüket őrnagy Véér úr, őrnagy Riczko úr azután léssen megteendő. További rendeletem vételég a fizetést Kraszna megye állítandja ki.

5^{or} Nem lévén besorozva a tordai, nagyenyedi, felvinci, tövisi, dési, kolozsvári nemzetőrökből egy zászlóalj képezendő, melynek képzése és parancsnoksága őrnagy Szentpáli⁹ úrra bízatik, azon nemzetőrök, kik a besorozásra ellent állanak, haza utasítandnak.

6^{or} Őrnagy Kemény Farkas¹⁰ úr ezennel kineveztetik a haditörvényszék elnökének, minél fogva alezredes Cserei¹¹ úrnak meghagyom, hogy a hadügyek iránt szükséges értekezés végett a nevezett őrnagy úrhoz utasítsa. A haditörvényszék mindég a főparancsnokságnál léssen elszállásolva, s így az elítélés megerősítés végett előmbe terjesztendő.

7. Őrnagy Benő¹² urat térparancsnoknak nevezem ki, tehát minden elszállásolás, fuvarozási s több ily nemű ügyek általa viendő, értekezés végett segédemmel léssen egyetértve működendő.

8^{or} A szükséges írás folytatására hadnagy Antos¹³ urat segédem mellé rendelem ki, erről alezredes Cserei úr által értesítendő.

9^{or} Ajánlom az osztály-, zászlóaljparancsnok uraknak, hogy sergők állásáról minden időben számot tudjanak adni, úgy szintén, hogy állási kimutatásokat töstént beadják a segédemhez az özves sereg állási kimutatás összeállítására.

10^{or} Hadszó, jelszó és tábori jel minden nap a segédek által kikérendők lesznek, mivel ugyanazon egy seregnek csak ugyanazon egy jelei lehetnek, azon esetekben, ha netalán valamely jelszóval vagy tábori jellel megösmertetett egyén megszökne, a jelszó és tábori jel azonnal megváltoztatatandó az illető parancsnok úr által ide hozzám is azonnal feljelentendő a megtett változtatást, hogy a szerént adhassam ki a többi seregnél is, a megváltoztatott jelszót és tábori jelet.

11^{or} Ha oly esetek adják elő magokat, melyeket vagy haladéktalanul el kell intézni, vagy pedig melyeknek intézkedéséről az illető parancsnok urak merő felelőseget vállalnak fel, hatalmasan a szükségesekeket ellátni fölhagyván egyébaránt, hogy jelentésüket azonnal hozzám felterjesszék, ha tudniillik az eset olyan volna, hogy tudomásomra adandó. Végre tapasztaltam, hogy az egyetértés a seregosztályok és egyáltalában a különböző parancsnokok között nem uralkodik oly kiterjedésben, ahogy az megkívántató, minél fogva meghagyom, hogy az egyetértésre a legnagyobb figyelem fordíttassék, mivel egy oly seregnél, amelyben ez nem uralkodik a történést értelme szerénét,¹⁴ annyival kevésbé várható a jó siker fáradozásainktól, mivel ellenségünk a legjobb egyetértésben él egymás között, mind pedig parancsnokaihoz bizalma vagyon.

B. Baldácsi Manó¹⁵
tábornagy

Zászlóalj parancs Bánffyhungyad 19 nov[ember] [1]848.

A zászlóalji parancsnokságot ezennel tökéletesen által vettem, annál fogva a zászlóalj minden egyénét oda utasítom, hogy csakis az általam kiadandó parancsokat és rendelkezéseket az egészre nézve érvényesnek tartani és teljesíteni, természetesen a részletekre minden századost és tiszt úrt, nem különben altiszteketnek a legpontosabb engedelmesség megadandó lesz, fájdalommal és sajnosan vala alkalmam több versen¹⁶ tapasztalni, hogy ezen zászlóalj nem oly sikerrel használtatott, mind az oly vitéz és bátor elszánt honvédekkel lehetett volna, szembe¹⁶tűnő, hogy az akadály a rendetlenségbe

⁹ Szentpáli József (1811–?) Küküllő megye nemzetőr őrnagy, később honvéd őrnagy, Debrecen térparancsnoka.

¹⁰ Báró Kemény Farkas (1797–1852) Torda megye nemzetőr őrnagy, később ezredes és hadosztályparancsnok.

¹¹ Cserei Ignác (1803–1897) alezredes, a 6. és 8. hadmegye parancsnoka.

¹² Benő István (1799–1867) Aranyosszék nemzetőr őrnagy, később honvéd őrnagy.

¹³ Feltehetőleg Antos Ferencről (1822–1876) van szó, bár ő 1848. november 1-jétől százados volt. *Bona* 2000. 204–205. o.

¹⁴ Szerént.

¹⁵ Baldacci Manó báró (1807–1852), vezérőrnagy, az észak-erdélyi magyar csapatok parancsnoka.

¹⁶ Alkalmommal.

rejlik és az engedelmesség hiányában, azért ezennel a százados és tiszt urakat, valamint mind[en] altisztet felszólítok a rend és fegyelem fenntartására a leglelkiesmeretesebben és egész katonai szigorral fenntartani, egyszersmind meg vagyok győződve, hogy minden honvéd ennek szükséges voltát átlátja s örömezt nyújtand kötelessége teljesítésében által segédkezett a rend helyreállítására; egy a legnevezetesebb hiányok közül az, hogy nagyon sok egyén szüntelen a más kötelességével s dolgával bajlódik s azáltal felejtí a magáét teljesíteni. Erre nézve azt rendelem, hogy semmi alkalommal a sorbani felszólalások meg ne szenvedtessenek, és a honvédek szoktassanak ahhoz, hogy mihelyt a sorban vannak, a legnagyobb csend uralkodjék. Sok tizedesek járatlanságból pipával és szivarral állanak a szakaszok eleibe, ezt komolyan megtiltom, sem sorban, sem sor előtt senkinek nem szabad pipázni, amíg arra engedelem nem adatik. A honvédek egy nagy része az előjáróknak megadandó köszöntés módját nem tudják, ezt a legelső alkalommal a százados urak részletesen magyarázzák el a honvédeknek csapat előtt, egyen-egyen arról gyakorlatilag próbáltassanak.

Hadnagy Keresztes¹⁷ úr a tiszt urakról szolgálati jegyzéket készítsen és azt folytassa.

Minden nap egy felügyelő tiszt úr rendeltetik s hasonlólag egy őrmester, kik magokat nálam az örök felváltása előtt jelentsék, az örök felváltása minden nap ½ 11 órakor történjék meg, ezután, ha menetbe vagyunk, mindég egy órával a érkezés után. Itt, Bánffyhungyado[n] az adandó örök száma lesz, 1^{or} a királyi biztos úrhoz¹⁸ 1 tizedes, 2 őrzető, 15 honvéd. [2^{or}] Tábornagy B. Baldácsi úrhoz 1 tizedes és 1 honvéd rendszeresnek – ordinátz¹⁹ – 1 őrzető és 3 honvéd örül. 3^{or} A városházához 1 tizedes, 1 őrzető és 6 honvéd fog a rabok őrzésére ügyelni. 4^{or} Alezredes B. Bánffy János úrhoz 1 tizedes és 1 honvéd rendszeresnek, 1 őrzető és 3 honvéd örül. Végkére 5^{or} 1 tizedes, 1 őrzető és 6 honvéd az élelmezési raktárhoz, mint örök. A felügyeletet tartó tiszt úr ezeket 12 ½ kidobolhatja és megvizsgálván az illető helyekre elküldi, ezen szolgálatot holnap a negyedik század adja, felügyelő tiszt úr ma hadnagy Szentpáli, őrmester Vas János.²⁰ Holnap átveszi a felügyeletet hadnagy úr Kiss²¹ és őrmester Újlaki.²² A századnak meghagyatik a rendes szolgálatot a századjoknál behozni, a reggeli jelentéseket megtartani s minden zászlóaljhoz tartozó jelentést és elővezetést tíz órakor megtenni. A napos tizedesek szolgálata teljeséggel nincsen életbe léptetve, azt egész kiterjedésében megtartani rendelem.

Minden üres órát használni, hogy a honvédek kötelességek beoktatásának nem lévén a szabályok kéznél, a századparancsnok urak gyakorlatságától várom meg, hogy sorbeli sikeres oktatásokat tartsanak. Minden század egy őrmestert küld naponként a segédtsízt Keresztes úrhoz 11 órakor a parancsolatok leírása végett.

A századok adják bé a tiszték névsorát és az üres helyekre való ajánlatot, valamint egy állapoti kimutatást s mindezeket ma estvéli 8 óráig.

Őrmesterekké kinevezem Dadai Eleket,²³ Moné Istvánt²⁴ és Nagy Istvánt,²⁵ a beosztások következni fog, járandóságok 21 novembertől kezdődik.

A felügyelő tiszt urak kötelességévé tétetik a takarodó eldobolására örködni, mely 8 órakor lesz, s mely után minden honvéd köteles szállására menni, a korcsomai tivornyázások és korhelkedések szorosan megtiltatnak, mert ez által a honvédek ereje és egészsége nagyon csökken, s midőn a szolgálattal s menet egy kevés erőltetést igényel, sokan nem tudnak hivatásoknak megfelelni. Ez alkalommal magyaráztassék meg a honvédeknek, hogy egészségekre ügyelni a haza iránti szent kötelesség, és hogy a maga hibája által megbetegedett katona olyan, mint a here a méhek között.

A szolgáltatbani pontosság s a kiszállásban gyorsaságot ezentül a honvédektől nagyon megkívánom. A honvédek megszótták volt, hogy midőn doboltak vagy sorban kellett állani, egyik egyfelé, másik másfelé beszélgetve tölti az időt, ahelyett, hogy sorban állana. Ha megszólították, azt felelé,

¹⁷ Keresztes Kálmán (1827–1884), a 11. honvédszászlóalj hadnagya, később honvéd százados.

¹⁸ Báró Vay Miklós.

¹⁹ Parancsvívó.

²⁰ Wass János (1821–1903), a 11. honvédszászlóalj őrmestere, később főhadnagy.

²¹ Kis Lajos (1820–1898), a 11. honvédszászlóalj hadnagya, később honvéd százados.

²² Feltehetőleg Újlaki Gusztáv Miklós, a zászlóalj későbbi főhadnagya. *Bona* 1999. III. k. 392. o.

²³ Dadai Elek (1828–?), a 11. honvédszászlóalj őrmestere, később főhadnagy.

²⁴ Moné István (1828–1885), a 11. honvédszászlóalj őrmestere, később hadnagy.

²⁵ Nagy István (1815–1869), őrmester a 11. honvédszászlóaljban, később főhadnagy.

hogy még a nagyobb rész nem áll a helyén. Kívánom megértetni a honvédekkel, hogy úgy mindig órák kelljenek, amíg egy századot el lehet rendezni, holott, ha minden egyén másra nem ügyelve, a maga helyére igyekszik, a legrövidebb idő alatt a század elrendeztetetik és az előjáróknak mód nyújtatik a rendetleneket megfeddeni.

Mindezen rendeletek pontos teljesítését a lelkes és jóindulatú honvédszászlóaljtól megvárom és rendelem, hogy nem kényszerítendem büntető rendszerrel föllépnem. Sokan a honvédek közül minden aprólékos panasszal és követeléssel hozzám járulnak, minden tárgyóli fölvilágosítást magány órámban minden honvédnek szívesen és örömmel adok, de szolgálati jelentéseket csak a rendes úton fogadhatok el, azért minden egyén utasítatik, minden jelentést a századjánál megtenni, és ha előmbe kívánna valamit terjeszteni magát elővezeteni.

Panasz tetetett, mivel a honvédek erőszakkal több kenyeret elvettek, amidőn ezen sajnos esetet köztudomásra hozom s felszólítom a becsületes honvédeket, hogy őrködjenek jó hírünk és nevünk felett, és az ily tény elkövetőjét jelentsék föl.

Ma délután 6 óraker a tiszt urak jelenjenek meg szállásomon, mely van B. Bánffy Zsigmond úr udvarában.

B. Bánffy János
őrnagy

Tábori parancs november 20. [1]848. Bánffyhunyd

Királyi biztos B. Vaji úr ő nagyméltósága legfelsőbb jóváhagyása reményében a következő ki-nevezéseket és előléptetéseket méltóztatott megrendelni a.a. 2255, 2259, 2258, 2260. számú folyó hó 18^{kén} kelt rendeletek következtében, székely huszár ezrednél szolgáló őrmester Bíró Györgyöt,²⁶ tizedes Tolvaj Józsefet²⁷ és hadfi Máriafi Albertet.²⁸ Az elsőt honvédi főhadnaggyá, a két utolsót al-hadnagynak, oly megjegyzéssel, hogy amíg valamely ezredhez besoroltatnak, az írt ezredben foly-tassák szolgálatjokat, új minőségekben továbbá: 2256. számú folyó hó 18^{kén} kelt rendelet következté-ben székely huszár ezredi főhadnagy Csulak Dávidot²⁹ s 12. zászlóaljbeli hadnagy Simon Ferencet azon szolgálatbeli készség és vitézségért, melyet a jelen oláh mozgalmak elnyomásában tanúsítottak. Az elsőt honvéd századosná, a másikat főhadnaggyá. Székely huszár ezredi katona ügyvéd Balog Istvánt,³⁰ mint főparancsnoki segédet századosi címmel. Schmidt György³¹ főmérnököt ugyanazzal felruházni. Végre 2270. számú folyó hó 19^{kén} kelt rendelet következtében Gracza Györgyöt³² fő-hadnagyi címmel nemzeti őrnagy Berzenczei Antal³³ mellé fíradhatatlan szorgalmáért segédtsízté, Krézi³⁴ könnyű lovassági főhadnagy Peretzi Mihályt³⁵ honvéd századosná, ugyanazon lovasságnáli őrmestert Dekárléni Jánost³⁶ hadnaggyá.

²⁶ Bíró György (1804–?), a 11. huszárezred őrmestere, később főhadnagya.

²⁷ Tolvaj József, a 11. huszárezred tizedese, később főhadnagya.

²⁸ Máriaffy Albert (1823–1889), a 11. huszárezred hadfija, később hadnagy.

²⁹ Csulak Dávid (1812–1849), a 11. huszárezred főhadnagya, később százados.

³⁰ Balogh István (1813–1887), a 11. huszárezred hadügyésze.

³¹ Schmidt György a nagyváradi építési kerület főmérnöke.

³² Gracza György Kolozs megyei nemzetőr főhadnagy és segédtsízt.

³³ Berzenczey Antal (1810–?), a Kolozs megyei nemzetőrség őrnagya, később alezredes, kolozsvári térpa-rancsnok.

³⁴ 7. (Kress) könnyűlovas ezred.

³⁵ Peretzi Mihály, a 7. könnyűlovas ezred századosa, később ezredes.

³⁶ Giovanni Decarlíni (1806–?), a 7. könnyűlovas ezred hadnagya.

A Bihar megyei még eddig szám nélküli zászlóaljnál³⁷ lévő tiszteket a következő modorban.

Századosnak
Szacsvai Imrét³⁸
Riczkó Lőrincet⁴⁰
Fráter Alajost⁴²
Baróti Lászlót⁴⁴
Török Lajost⁴⁶
Mili Dánielt⁴⁸

Főhadnagynak
Vaigel Vilmost³⁹
Gyalócai Lajost⁴¹
Kosztá Mártont⁴³
Gyalócai Károlyt⁴⁵
Tuolt Ignácot⁴⁷
Tuolt Istvánt⁴⁹
Rendel Alajost⁵⁰

Alhadnagyok
Klobozuski Istvánt⁵¹
Ferenczi Lázárt⁵³
Miller Józsefet
Sztrakó Eleket⁵⁶
Tóth Ignácot⁵⁸
Dosa Demetert⁶⁰
Jánosi Károlyt⁶²

Alhadnagyok
Csanádi Kálmánt⁵²
Derecski Jánost⁵⁴
Stupa Tódort⁵⁵
Mitter Ferencet⁵⁷
Gyarmati Miklóst⁵⁹
Sulcz Józsefet⁶¹

Akíról az illető tisztek és parancsnokságok oly hozzáállással értesítetnek, hogy ezen előléptetések és kinevezések az naptól lépnek életbe, amelyen a királyi rendelet kelt.

Zászlóalji parancs november 20. [1]848. Bánffyhunyard

Szolgalatot adja holnap az ötödik század, a napot tartja hadnagy úr Györfi és őrmester Csíki,⁶³ a felügyelő tiszt urak és őrmesternek kötelességévé tétetik mindenkor a hús és kenyér kiosztásnál jelen lenni. Ezen kiosztás a húsrá nézve 9, a kenyérré nézve 10 óraker fog megtörténni.

³⁷ A későbbi 55. honvédszászlóalj.

³⁸ Szacsvai Imre (1813–1849) honvéd százados.

³⁹ Waiglig Vilmos honvéd főhadnagy, később számvevő százados.

⁴⁰ Riczkó Lőrinc (1815–?) honvéd százados.

⁴¹ Gyalócai Lajos (1825–1899) honvéd főhadnagy, később százados.

⁴² Fráter Alajos (1807–1859) honvéd százados.

⁴³ Kosztá Márton (1823–1857) honvéd százados.

⁴⁴ Baróthy László (1819–1885) honvéd százados, később őrnagy.

⁴⁵ Gyalócai Károly (1808–1849) honvéd főhadnagy.

⁴⁶ Török Lajos (1814–1870) honvéd százados.

⁴⁷ Tuolt Ignác (1821–1888) honvéd főhadnagy.

⁴⁸ Mili Dániel (1816–1886) honvéd százados.

⁴⁹ Tuolt István (1826–1893) honvéd főhadnagy, később százados.

⁵⁰ Rédl (Redel) Alajos (?–1876) honvéd főhadnagy.

⁵¹ Klobositzky István honvéd főhadnagy.

⁵² Csanádi Kálmán (1827–1880) honvéd hadnagy, később főhadnagy.

⁵³ Ferenczy Lázár (1816–1876) honvéd főhadnagy, később alszázados a 14. (Lehel) huszárezredben. *Bona* 2008. I. k. 345. o. Ott Illésként szerepel.

⁵⁴ Feltehetőleg Derecskey János (1829–?) honvéd főhadnagy, később százados. *Bona* 2008. I. k. 277. o.

⁵⁵ „Jelenleg hadfi, a Don Miguel ezrednél.” Sztupa Tivadar (1830–?) honvéd hadnagy, később főhadnagy a 69. honvédszászlóaljban.

⁵⁶ Sztachó Elek (1827–1867) honvéd hadnagy, később főhadnagy.

⁵⁷ Mitter Ferenc (1801–?) honvéd hadnagy, később százados.

⁵⁸ Feltehetőleg Tomm Ignác hadnagy, később főhadnagy. *Bona* 1999. III. k. 349. o.

⁵⁹ „Nemzetőrségi századost.”

⁶⁰ Dózsa Demeter honvéd hadnagy, később főhadnagy.

⁶¹ „Segéd tisztnek hadnagyi címmel.” Gyarmathy Miklós (1830–1898) honvéd hadnagy.

⁶² Jánossy Károly honvéd hadnagy, később főhadnagy.

⁶³ Feltehetőleg Csíki Gergely (1824–?) a zászlóalj későbbi hadnagya. *Bona* 1998. I. k. 278. o.

B[ánffy]hunyadi – A szolgálatot adja a 4^{ik} század.

Napot kapja hadnagy úr Szentpáli – őrmester Rettegi.⁶⁴

Már ma átveszi a napot hadgy. Dési⁶⁵ úr helyett hadnagy úr Ferenczi⁶⁶ és őrmester Keczei⁶⁷ helyett Nagy István.

A főparancsnok úr rendeletében az első és második század d.u. 1 órakor N[agy]kapuson állomáson induland. A nevezett 2. század a szolgálatot nem alkalmas gyengélkedő és beteg egyéneket itt hagyják, még pedig rend és átnézeti jegyzék mellett, az 1^{ső}, a 3^{ik}, a 2^{ik} század, a 4^{ik} adja élelmezés végett által azon egyéneket. Minden magán szolgálatra használt honvédektől a fegyver vétségék el, és a fegyvertelen egyének, akik sorban szolgálhatnak látassanak el azokkal.

Minden egyéb rendezések a kimozduló 1^{ső} osztálynál százados Inczédi úr béléltására bíznak.

A századok utasítanak alkalom szerint a fegyverekről, és minden álladalmi javakról, amik jelenben találkoznak, egy pontos jegyzéket készíteni, azt a századoknál megtartani és annak másolatát nékem beadni. Hasonlólag a töltések számát számba venni és a 60 töltésre hiányzó öszveget följelenteni.

A mai nap a jelen és az ezelőtt kétnapi parancsolatokban megrendelt beadványok elkészítésére és az utasítások életbe léptetésére hagyatik, holnap, ha felsőbb rendelet következtében meg nem változtatik, az itt maradó 3 század gyakorlatra 9 órára ki legyen állítva. A századoknak szoros kötelességévé tétetik örködni, hogy senki a maga önkényéből az illetén kiállástól el ne maradjon, s az elmaradandókat 2^{szor} huszonnégy órai rendkívüli órallással megbüntetni.

Honvéd Koszta József a tüzéséghez tétetik által az illető század rend és áttételi jegyzék mellett készen ezen egyént a tüzéséghez átadandó.

5^{ik} századbéli honvéd Karácsoni Márton, mint kovácmesterségét értő, hasonlólag a tüzéséghez áttétetik, az illető század a fennírt módon átadását végrehajtandó leszén.

A 32^{ik} zászlóaljtól áttétetett honvéd Vojt Miklóst⁶⁸ őrmesterré nevezem ki, hasonlólag 1^{ső} századbéli tizedes Vas Jánost, kik az illetőségek 20^{bc} kezdődik.

Az őrmesterek elosztása a következő leszén: az 1^{ső} századhoz Keczei Sándort és Vas Jánost, kik közül az 1^{ső} köteles lesz még ma a századdal Kapusra kiindulni. A 2^{ik} századhoz Újlaki István és Dadai Elek, a 3^{ik} századhoz Moni István és Nagy István, 4^{ik} századhoz Csiki Gergely, Szabó Ferenc, 5^{ik} századhoz Rettegi Zsigmond és Vojt Miklós. Mindazon egyének, kik századjoktól ezennel elmozdíthatnak, rendes áttételi jegyzék mellett vétessenek föl a számadásban századjoknál.

Miski Ferenc 5^{ik} századbéli honvéd, ki elszökött az állványból kitörlendő leszén.

Bánffy alezredek

23^{án} Hunyadi. A szolgálatot adja az 5^{ik} század.

Napot kapja holnap kedden Veres Miklós⁶⁹ úr őrmester Vojt Miklós.

Az örök adó század fennmaradt része legyen készen, hogy az első izenetre legyen készen a takarodó eldobolása után éjjeli vigyázatra kiállhasson, de a rendeletvételeig nem lehet szabad az embereket sorba tartani.

A múlt éjjel vigyázatra kirendelt 5^{ik} századból sok honvédek is ismételt parancsolt dacára is ki nem állottak, amidőn afelett megilletődésemet nyilatkoztatom, hogy önként ajánlkozott honvédek-nél oly kevés katonai szolgálatra való készség mutatkozik, megvárom minden derék és lelkes honvédek-től, hogy az egy szálláson elmaradókat név szerint jelentsék fel megfenyítés végett.

Százados úr Alsónak kötelességévé tészem az elmaradottakat 2^{or} 24 órai órallással megbüntetni. Azon honvéd, ki magát a szolgálatra magát alkalmasnak nem érzi, tartozik magát idején jelenteni és az orvos által megvizsgáltván, ha egészségi állapotja kívánja, fel fog mentetni.

Ma délután a százados urak által meghatározzanak, időben ajánlanak ki a századok gyakorlatra, főképpen a csatárláncot rendelem gyakorolni.

⁶⁴ Rettegi Zsigmond (1817–1888), a 11. honvédzászlóalj őrmestere, később főhadnagy.

⁶⁵ Dézsi István (1823–1854) honvéd hadnagy, később főhadnagy.

⁶⁶ Ferenczi Ferenc (1826–1904) honvéd hadnagy, később százados.

⁶⁷ Keczei Sándor (1825–1902) honvéd őrmester, később hadnagy.

⁶⁸ Voith Miklós (1817–?) honvéd őrmester, később hadnagy.

Minden nap egy fél órával a takarodó után a napos tizedesek által a századokról jelentés a napos őrmesternek az őrtanyára létszen megviendő. Ezen jelentésben a betegek és minden aznap megtörtént események a századnál befoglalandók. Ezen jelentések nyomán a napos őrmester az egészről egy írásbeli jelentést készítvén, azt nékem beadja, és a felügyelő tiszt úrnak szóval teszi meg a jelentést; természetesen az őrizet alatt lévő hibások száma is megjegyzendő azon jelentésben.

Bánffy alezredes

27^{én} Nagyváradon.

Ma reggel vett rendelés nyomán a zászlóalj itt lévő 3 századja további parancsig itten fog állomásozni, ami végett új és rendes elszállásolás rendeltetett.

Újból és sajnosan kellett tapasztalnom, hogy minden kiadott parancsok dacára is a szolgálati rendes pontosság teljességgel nem létezik. Újból és utoljára szólítok fel minden egyént, a maga kötelességét lelkiismeretesen teljesíteni. A századparancsnok urak[na]k még egyszer meghagyom a hanyagokat háromszori rendkívüli órállással megbüntetni, és akinél az sem használna, azt példás megbüntetés végett feljelenteni.

A lődözés szoros tilalmát újból közhírré tészem, azon megjegyzéssel, hogy ha a honvédek meg nem szüntenek töltéseiket elpredálni, kénytelen leszek rögtön törvényt hirdetve, az ezen rendelet ellen hibázókat agyonlövetni.

Mai nap délután 2 órakor a századok kiállván, az illető századparancsnok urak által név szerént jegyeztessek fel, hogy minden honvéd hány töltéssel van ellátva, és tétessék közhírré, hogy felsőbb helyről keményebb büntetés megrendeléséig minden hiányzó töltésért a honvédnek fizetéséből egy ezüst garas le fog vonodni a töltések megszerzésére.

Valahányszor a honvédek oly alkalomba jönnek, hogy töltéseket szolgálatban használhatják, kötelessége lesz a századparancsnok uraknak azelőtt töltéseket feljegyezni, valamint a körülményekhez képest a töltéseket mennél gyakrabban megvizsgálni.

A mai és holnapi napon minden álladalmi javak, melyekkel a honvédek ellátva vagynak, feljegyzendők lesznek, hogy a holnap kiadandó utasítás szerént a rendes számadások megkezdethessenek, egyszersmind tudomásul adatik, hogy mind afelett, mind a megtérítés terhe a századparancsnok urakra fog nehezedni.

Holnap a 32^{ik} zászlóalj első századja fogja adni az őrköt, melyek további rendelésig következők lesznek:

Pénztári őri. – 1 őrzető és 3 honvéd, hozzám rendszeresnek 1 tizedes és a jelek megadására 1 dobos.

A foglyok őrzésére 1 tizedes, 1 őrzető és 6 honvéd.

A felügyeletet átveszi ma hadnagy úr Imecs,⁷⁰ őrmester Dadai és holnap hadnagy úr Boér.⁷¹

28^{án} Nagybádon. Holnap reggel 9 órakor a századok gyakorlatra ki legyenek állítva, a százados urakra bízatik a századonkénti gyakorlatra alkalmas helyet kinézni.

A századok utasítatnak minden beadványokat és jelentéseket segédtest hadnagy úr Kereszteshez küldeni, mert ezután csak azon irományok tekintetnek beadattaknak, amelyek a nevezett hadnagy úr kezébe jutnak.

A holnapi gyakorlat után a honvédeknel lévő töltések számát magam megvizsgálom, a századok erről felvett jegyzékeket kéznél tartandók lesznek, a fegyverek jó, legtisztább, és használható állapotban tartását a századoknál különös figyelmében ajánlom, hasonlólag a lábbeli és ruha tiszta gondos rendbetartását, úgy az egész öltözködést a honvédeknek szoros kötelességévé tészem. – A honvédeknek értelmesen és fogalmokhoz képest megmagyarázandók a százados urak által, mely nagy befolyással vagy a lábbelik és öltönyök tiszta rendbetartása egy sereg használható állapotra.

A kiadott parancsok dacára is az estveli és reggeli jelentések a századok részéről a napos tizedesek által a felügyelést tartó egyéneknek és ezek által nékem még mindég meg nem adatnak, amidőn

⁶⁹ Veres Miklós (1823–1869), a 11. honvédszászlóalj hadnagy, később százados.

⁷⁰ Imecs Domokos (1827–1928) honvéd hadnagy, később főhadnagy.

⁷¹ Boér Miklós (1827–1849) honvéd hadnagy, később százados.

ebbeli rendeletem ismétlem, biztossá tészek minden egyént, hogy a parancsolat nem teljesítő fenyték nélkül nem marad.

A századoknak meghagyatik az itt helyt levő betegek és fogságban lévők fizetésüket kiszolgáltatni.

Chorabszki András tizedes ideiglenesen a porcolábi szolgálat ellátásával megbízatik és utasítatik a helyt nem lévő századok rabjai kifizetésére, nyugtatvány mellett pénzt kivenni, arról számolni és alkalom szerint illető századoktól a járandóságokat beszerezni. –

Bánffy alezredek

Dec[ember] 3^{án} Csucsán. A szolgálatot adja ma a 3^{ik}, holnap a 4^{ik} század, amely század 12 órára a szállásom előtt fel légyen állítva.

A felügyeletet tartja ma hadnagy Szentpáli, őrmester Vojt Miklós, holnap hadnagy úr Veres, őrmester Csiky.

Már tegnap meg volt hagyva az illető századoknak, hogy délután 7 óráig az állapoti kimutatások a századoktól bėjőjjenek ez a 4^{ik} századtól még ezen óráig bé nem küldetett, ebből az őrmester nagy hanyagsága kitetszék, amit ezentúl észre nem akarok venni, azért tehát a fent említett század ma délután 3 óráig beadja a békért kimutatást haladék nélkül.

A napot tartja holnap hadnagy Ferenci Ferenc, őrmester Lugonis. Az 5^{ik} századtól 6 honvéd, név szerint Borbély Lajos, Sánta Tamás, Samu Elek, Kilyén József, Balás Lajos és Balás Mihály az itteni fogadóba bététek, anélkül, hogy valami jelentés vagy tényleírás és utazási jegyzék azokról béküldetett volna, azért tehát a 5^{ik} századnak meghagyatik minden oly foglyokról, kikről a tényleírás szükségesnek találatik, tüstént az átnézeti jegyzékkel béküldessenek.

További kötelességévé tészem a századoknak minden kórházban küldendő egyénekéről át és ellenátnézeti jegyzékeket készíttetni, és minden fogadóba lévő honvédeknel pénz és kenyérbeli járandóságokat a maga rendén porcoláb Cholabszkihoz elküldeni.

Az 5^{ik} század hasonlólag a berukkolandó 1^{ső} és 2^{ik} század holnap délig az állvány a századnál jelen lévő a hiányzó öltözeti, bakancs, fegyver és töltések kimutatását, úgy mint a század névsorát beadandja.

Szabó százados⁷²

5^{én} A 11^{ik} zászlóalj parancsnokságához

1^{ör} Tapasztalván a legnagyobb rendtelenség az élelmezés tekintetében, megrendeltetik ezennel, hogy a fennírt csapat parancsnoka mielőtt a szükséges kenyeret, sőt, gyertyát, úgy a lovasság zabot, szénát kivenni szándékozna, 24 órával előtte írásba bėjelentik kormány és élelmezési biztos Gyarmati Sándor⁷³ úrnak a szükséges mennyiséget, egyszersmind meghagyatik, hogy mindeneket nyugtatva a legnagyobb renddel vétessenek ki azok.

2^{ör} Minden osztály fog kapni egy nyersbőrt, melyből a legszükségesebbeket pótolja ki vágatva bocskornak valónak.

3^{ör} Különösön figyelmeztetem a tiszt urakat, hogy embereikkel a legnagyobb illedelemmel, de mégis a legnagyobb szigorúsággal bánjanak, mindenek felett járjanak elől legjobb példáival. Osztályaikat soha el ne hagyják, azt naponta többször megvizsgálják, mert háború lábón állván és ellenség előtt, én a legkisebb hibáért mindég a tiszt urakat fogom kérdőre vonni.

4er Minden állomáson rendes őrtanya és felügyelőtiszt légyen, mely felügyelőtiszt ki légyen, a reggeli jelentésekbe bévárom.

5^{ör} A pénzmennyiségről való jegyzéket, mely az osztálynak szükséges, mindenkor 24 órával a kivétel előtt bé fogják adni főhadnagy Voigt Vilmos úrnak.

6^{ör} Mi a szükséges ruházatokat illeti, aziránt már tegnap intézkedvén kormánybiztos Antos úrnál.

7er Minden reggel 9 órakor a jelentéseket bévárom az azelőtt 24 órákba történtekekről, mikor is a jelszó s tábori jel kiadatik vagy az új parancs.

⁷² Szabó Farkas (1815–1869) százados.

⁷³ Feltehetőleg Gyarmathy Sándor (?–1867) Kolozs megye nemzetőr őrnagya. *Bona* 2000. 366–367. o.

8^{or} A marhahús ára mától 8 kr. léssen, mint eddig is volt Csucsán.

9^{or} Baróti százados úrnak ezután betegei⁷⁴ a 11^{ik} zászlóalj orvosa kezelése alá jönnek.

10^{or} A 11^{ik} honvédszászlóalj parancsnoka által vétén az 55^{ik} zászlóaljtól 4 beteget, azokat a többiekkel béküldi Váradra.

11^{or} Az előcsapat vezérloinek százados Alsó úrnak meghagyatik, hogy naponta egyszer felváltva, hogy egy erős lovas patrot⁷⁵ küldjen Hunyad⁷⁶ felé az országúton, úgy az hegyek közé gyalogot, főleg pedig Sebesvár felé jobbra, kik az ellenségnek minden mozgalmait kipuhatólván, mert a szigorú és jó előőrök, patrolok által lehet az ellenséget kétséges állásaiban fenntartani.

12^{or} Különbén is megbízva lévén százados Alsó úr a legénység részére készítő kunyhókra nézve felszólítom, hogy azokat mielőbb felkészíttesse.

13^{or} A hús ezután századonként fog adatni, ahol jelen kell lenni az altisztnek minden szakaszból, ki a hús kiadásra a legnagyobb rendet fenn fogja tartani, mi a csontot illeti, a mérésnél egyaránt fog kímérodni, a hússal a lábakat átvenni nem tartoznak, úgy a lovasság is egy tiszttel szakaszonként fogja kivenni a zabot és szénát.

14^{or} Az előőrök ezután minden 48 órában felváltandók helyből és a jövődő felváltás holnapután 7^{en} meg fog esni, és százados úr Alsónak béléltása szerént meghagyom, hogy a kinyugodtabb századokat az előőrré használja, a má felváltó két ágyú meg nem érkezett és úgy százados Alsó úr ideküldje.

Riczkó Károly
ezredes

Ezen fennírt parancs előbb a századoknak közhír parancs tétele végett kiadatik azon megjegyzéssel, hogy minden nap délbe a századok őrmestereik által parancsírás alakalmával segédtsízt úrnak a századok teljes számát, továbbá mennyi kenyér adag, font hús és gyertya szükséges, hasonlóképp beadni. A kikapott kenyéradag mennyiségét rendes nyugtatvány mellett fogják csak megkapni. Ami a rendes bévásárlást illeti, azt szakaszok tizedesei fogják minden nap eszközölni, melynek pontos és rendes véghezvitelért a napos tiszt urak felelőssé tétetnek, a szakasz hús vásárlásáért öszve jövetelére való dobszó minden nap reggel a napos tiszt úr által fog adatni.

Amint fennebb már említetett az előőrök 7^{en} fognak felváltani, ezeket az 5^{ik} és 2^{ik} század, mint előbb felváltattak fogják felváltani, és oly módon legyenek elkészülve, hogy az első parancsra kiindulhassanak.

Szolgálatra nézve, mivel az 1^{ső} századnál csak egy tiszt úr vagyon, hadnagy úr Dési említett századhoz beosztatik.

Jövendőbe azon századok, kik itt helybe vagynak s töllök betegek Nagyváradra, kórházba áttétetnek, előírt átadási jegyzékekkel, rendes átadás végett legyenek ellátva.

Főhadnagy úr Hegyesinek⁷⁷ ezzel meghagyatik, a 2^{ik} század parancsnokságát ma délután hadnagy úr Boértól 3 órakerendesen átvenni s a történtől jelentést tenni.

Ezen hó 2^{án} kiadott főparancsnoki rendelet nyomán a századoknál hirdettessenek és minden egyénnek anyanyelvén jól megmagyaráztassék.

Fogdába lévő két közőrök, Szász István és Martei Jánosnak 5^{ik} századtól elkövetett hibájokért, most az egyszer a fogdai idő büntetésül számíttassék, jövendőbe elkövetett hibájokért szoros haditörvények értelme szerént büntetni fognak, ezúttal ajánlom mindenkinek a legjobb magaviseletet és adott parancsnok szigorú végre vitelét.

Az 5^{ik} század délután 2^ó 3^{is} gyakorolja magát a szükséges fegyverfogásokba, úgy ezután minden századnak a parancs 3 órakeradassék ki.

Szabó százados

⁷⁴ 55. honvédszászlóalj betegei.

⁷⁵ Patrouille. Lovas járőr.

⁷⁶ Bánffyhunyad.

⁷⁷ Az ő személyét nem sikerült azonosítani.

6^{án} zászlóalji parancs. Csucsán. [1]848.

Zászló

A szolgálatot által veszi főhadnagy úr Zeyk, őrmester Vass János, holnap főhadnagy Kiss János,⁷⁸ őrmester Velits.⁷⁹ A hadmegye parancsnokságától mai napon 421. szám alatt zászlóalj irat ezennel tudomásul adatik. 2^{ik} és 5^{ik} század parancsnokai úgy intézkedjenek, hogy holnap reggel 5 órakor az előőrök felváltására kiindulhassanak, mely századok ágyút magokkal fognak vinni, már ma a hús kiadásánál oly rendtelenséget láttam, amelyet ezután tapasztalni nem akarok. Ennél fogva újbul és utoljára meghagyom, hogy minden napra hűsvásárlásra a szakaszok tizedeseik által vezetessenek, ahol a felügyelő tiszt úr és őrmester tartozik megjelenni és úgy minden ember húst kaphasson.

A múlt napokba minden jelentés nélkül századaiktul eltávozott honvédek, Kincses Gergely, Lakatos Ferenc, Tordai László, Veres Elek második századtól és Veres László 5^{ik} századtól porkolábnak adassanak át tényleírás által századjaik által, úgy ezután haditörvényszék vizsgálat végett elő fognak állítatni. Ez alkalommal magyarázzák meg a század parancsnokai, mit térszen hadi időben ellenség előtt zászlóalját egy katonának elhagyni, ki hazánknak hűségét esküdjött.

Szabó százados

Boksabányáról⁸⁰ történt győzelemnél Székely Elek⁸¹ 11^{ik} zászlóaljbéli százados úr vezérlete alatti 240 főből álló honvéd csapat különösen jelesen viselte magát, mint ezt a Közlöny hivatalos lap 168. számába meg is jelent. Simon Dani tizedes, Palaczi János és Tesecz János közhonvédek voltak az elsők, kik átrohanták a torlaszokat és vitézi bátorságuk által az utánok nyomuló bajtársaikat még elszántabbá tevék.⁸²

A zászlóalj parancsnokságának meghagyom, nevezett százados úrral egyetértőleg, hogy az említett honvédeket, ha különben alkalmasok az előléptetésre, tisztségi fokozatokba hozza ajánlatba.

Midőn zászlóalj parancsnokságát a fentebbről értesítem, rendelem egyszersmint, miként a századoknak honvédeink utánzatra méltó példáját biztosítás végett napiparancsban adja ki és igyekezzék, hogy a parancsnoksága alatt, és mint harcziakhoz illő meghívásulnak megfeleljenek.⁸³

Cserei alezredes

25^{én} napiparancs Bánffyhunyadon

Felkérem a zászlóaljparancsnok urakat, hogy a tiszt urakat oda utasítsák, hogy a legények közt a legjobb rend fönntartassék, minden zászlóaljtól egy tiszt úr fogja tartani a napi felügyelést, azon fölül minden századtól egy tiszt úr az oly századoknál, hol kevés a tiszt, egy alkalmas őrmester.

Miután sok oly szerek, jelesen fegyverek, lovak, azoknak felszerelésére megkívántató nyereg-szerszámok, pisztolyok fogtak el az ellenségtől, ezután parancsolatul léssen kiadandó, bárki is, oly szereknek jó birtokába, melyeknek az állomány hasznát veheti, az tüstént bejelentendő teszi, s az állomány által annak ára készpénzben, jelesen egy ágyúnak 100 ft., egy m[ársa] puskapornak 50 ft., lőszerszámok, fegyverek illendő áron fognak kifizettetni az azokat elfogóknak.

A 11^{ik} zászlóaljból 2. század fogja tartani a felügyeletet, aki felöltözve mindig hon maradott és az első dobszóra az ágyúknál fog teremni, a legénység közt parancsolatul még pedig szorosan megtartandóul kiadandó léssen, hogy vígan ugyan – lehetnek, de részegségig ne merészljenek inni, mert részeg emberekkel az ellenség előtt mit sem tehetni.

Négy ágyú s ahhoz tartozó tüzerek mindig készen álljanak, a lovak felszerszámozva tartassanak, hogy legelső jelre előállhassanak.

Riczkó ezredes

⁷⁸ Feltehetőleg Kiss János, a 32. honvédzászlóalj főhadnagya, később honvéd százados. *Bona* 2008. I. k. 550. o.

⁷⁹ Velits György (1824–1878), a 11. honvédzászlóalj őrmestere, később főhadnagy.

⁸⁰ Pontosabban Boksánbányai ütközetre. *Hadtörténelmi Közlemények*, 126. (2013) 4. sz. 749–766. o.

⁸¹ Székely Elek (1820–?) százados, a 11. honvédzászlóalj dévai századának parancsnoka, később őrnagy, Nagyvárad térsparancsnoka.

⁸² Az eseményekre lásd: *Antos Balázs*: A krassói bányavidék megpróbáltatásai 1848-ban, különös tekintettel a november 15-i, boksánbányai ütközetre. *Hadtörténelmi Közlemények*, 126. (2013) 4. sz. 749–766. o.

⁸³ A Hunyad megyéből 1848. október közepén kiszorult alakulat, báró Bruckenthal Mihály Krassó megyei nemzetőr őrnagy kérésére Lugos város segítségére sietett, és kivette részét az ottani bányavidékért folytatott harcokból. *Süli* 2011. 130. o.

Zászlóalji parancs

Ezen parancs következtében a napi felügyeletet átveszi hadnagy Szentpáli, éberségen marad 5^{ik} 11^{ik} és 1⁶ század 32^{ik} zászlóaljtól, felügyeletet az őrmesterek közül tartja Csiki Gergely, a szolgálatot mint következik adja az 5^{ik} század. 1 tizedes, 1 honvéd mint rendszeresek, egy őrzető s 15 honvéd egy dobossal a fővárdára, ezen várda holnap délelőtt ½ 11 óraker a felügyeletet átveendő tiszt úr által ki fog doboltatni és pontosan a maguk helyükre elküldetni, a felügyeletet átveendő tiszt úr és őrmester egyszer mint másszor nálam 10 óraker hasonlóképpen ½ 11 óraker magokat jelentendik ezredes Riczkó úrnál, midőn a várda doboltatik, az őrmesterek parancsolatírás végett hasonlólag doboltassanak, kiknek utoljára meghagyatik a legpontosabban megjelenni.

Sok részben az őrmestereknek legnagyobb hanyagságuk tapasztaltatott, azért még egyszer szorosán felszólítanak a parancsok szoros véghezvitelére, úgy a második őrmestereknek szorosán meghagyatik, hogy az elsőket minden szolgálatban segítsék.

A legelső dobjelre minden század arccal lakásom előtt felállítandó lészen, a százados urak egyeztessenek legfeljebb holnap délig a kiosztandó ruhákkal századjokat a lehetőségig rendbe hozni, és a eszközöket sótalan zsírral bekenetni. A századosok a századoknál jelenlévő köpeny, nadrág, atilla, topán, nyakkendő és a hiányokról való kimutatást rögtön hozzám beküldjék.

Inczédi őrnagy

29. Zászlóalji parancs

A felügyeletet átveszi ma hadnagy úr Györfi, őrmester Csíki a, a szolgálatot mint következik: a 11^{ik} zászlóalj 1⁶ századja 1 tizedest, 1 honvédet, táborparancsnok Bem úrhoz 1 tizedes, 1 honvéd, ezredes Riczkó úrhoz 1 tizedes, 1 honvéd, őrnagy Tóth⁸⁴ úrhoz 1 tizedes, térparancsnok úrhoz 1 tizedes, 1 honvéd, hozzám 1 tizedes, 1 dobos, 1 őrzető és 6 honvéd állomási várdára a híd elvén,⁸⁵ mely várdának az inspectiós tiszt egy szobát a híd elvén, mely alkalmas légyen tüstént rendel. Mindezen várdák a felügyelő tiszt úr által rögtön kiállítandók a magok helyeikre.

Holnap ezen szolgálatot adja a 2^{ik} század, melynek kiállítására hadnagy úr Szentpéteri,⁸⁶ ki holnap őrmester Szabóval⁸⁷ a felügyeletet átveszi, 11 óraker dobszó által kiállítandja, ugyanekkor az őrmesterek is parancsírás végett kidoboltassanak, tábori fővezér Bem úr parancsára holnaptól kezdve a zászlóalj reggeli 8 óraker Magyar utcába, főbíró Grois úr⁸⁸ háza elejébe, hol szállásom van felállítandó, mely felállítás ezután mindennap ugyanaz órában mindennap megtörténjen, ezen kiállásra a felügyelő tiszt úr minden reggel ½ 8 óraker a híd elvén gyűlőt doboltasson, holnap délig 11 órára minden századtól a létszám és szolgálati kimutatás ezen forma szerint, mit most kiadok, a legpontosabban bekívánom, továbbá kimutatást a fegyver, cipő és mindennemű ruházatbeli szükségsekről, melyek fővezér Bem rendelkezésére a századoknak rövid időn kézbesíteni fognak, úgy hasonlóképpen megkívánom, hogy minden százados úr maga és tisztársai szállása utcáját ház numerusát beküldjék nekem holnap reggeli 9 órára. Kérem a zászlóalj tiszt urait nálam pontosan megjelenni. Ezen néhány nap alatt, mely a sereg nyugvására megengedettett, a százados urak szoros kötelességévé tészem, a századoknál minden szükséges könyveket, úgy mindennemű eszközöket maguk számukra azon móddal megszerezni, hogy ha ezután indulandunk, a századok író eszközökben soha se szűkölködjenek.

31. Torda. Zászlóalji parancs

Holnap ú[gy]m[int] januarius 1⁶ 1849. a belső szolgálatot adja a tegnapi parancs mennyiségéhez képest szaporított 1 tizedes, 1 őrzető, 20 honvéd, kik is a városházánál a főőrsöt képezik egy dobossal együtt. Előőrségre megyen az 5^{ik} század, fele a fiscus⁸⁹ fogadóhoz Enyed⁹⁰ felé egy tiszt

⁸⁴ Tóth Ágoston (1812–1889), őrnagy a 31. honvédzászlóalj parancsnoka, később ezredes, hadosztályparancsnok.

⁸⁵ Hídon túl.

⁸⁶ Szentpétery Ferenc (?–1849), a 32. honvédzászlóalj hadnagya.

⁸⁷ Feltehetőleg Szabó Andor (1824–1895) őrmester. *Bona* 1999. III. k. 204–205. o.

⁸⁸ Groisz Gusztáv (1811–1874) Kolozsvár főbírája.

⁸⁹ Kincstári.

⁹⁰ Nagyenyed.

úrral, más fele Keresztesre egy tiszt úrral Poján⁹¹ felé. A 32. zászlóalj 1⁶ százada rendel holnap reggelre egy értelmes tizedest és 6 honvédet, kik is átadási jegyzék mellett egy csapat újoncot fognak Kolozsvárra bévezetni, ezen altiszt az illető írások, és legénység átvétele végett reggel 7 órakor szállásomon megjelenjen, honnan az átvett legényekkel rögtön Kolozsvárra induland. Az újonnan besorozott Fosztó Ferenc a 3^{ik}, Fehér László a 4^{ik} századhoz osztatnak, illetményüket a folyó hó utolsó napjától számítva. Csíki Miklós alorvos⁹² úr az 1⁶ osztály, Tokai Pá⁹³ a 2^{ik}, Tóth Sándor alorvos úr a 3^{ik} osztály felügyeletét veszi ma magához, kiknek szoros kötelességévé tészem, osztályaikat minden nap megvizsgálni és a talált betegekről mindennapi reggeli jelentéseket nekem beadni.

A 32. zászlóalj

BIBLIOGRÁFIA

- Bona* 1999. *Bona Gábor*: Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban. I–III. k. Budapest, 1998–1999.
- Bona* 2000. *Bona Gábor*: Tábornokok és törzstisztek az 1848–49. évi szabadságharcban. Budapest, 2000.
- Bona* 2008–2009. *Bona Gábor*: Századosok az 1848/49. évi szabadságharcban. I–II. k. Budapest, 2008–2009.
- Csehi Szigeti* 1868. *Csehi Szigeti Miklós*: Adatok a XI. honvédzászlóalj történetéhez. Egy honvéd magánjegyzetei. Kolozsvár, 1868.
- Süli* 2011. *Süli Attila*: A nemzetőrség, a honvédség és a Kossuth-szabadságcsapat szervezése Erdélyben 1848-ban. Sepsiszentgyörgy, 2011.

⁹¹ Aranyospolyán.

⁹² Rövid életrajzát lásd: *dr. Zétény Győző*: A magyar szabadságharc honvédorvosai. Budapest, 1948. 109. o.

⁹³ Uo. 218. o.